

SZENT ISTVÁN EGYETEM
Állatorvos-tudományi Kar, Budapest

**A házinyúl fejlődésének és ivarérésének nyomon
követése a takarmányozás intenzitása, a genotípus, a
kor és az ivar függvényében**

Doktori értekezés tézisei

Készítette:
Dr. Fodor Kinga

Témavezető:
Dr. Fekete Sándor György

Budapest
2004

Iskolavezető:

Dr. Rudas Péter, az MTA doktora
Egyetemi tanár, tanszékvezető
SZIE-ÁOTK Élettani és Biokémia Tanszék

Témavezető:

Dr. Fekete Sándor György, az MTA doktora
Egyetemi tanár, az MTA-doktora
SZIE-ÁOTK Állattenyésztési, Takarmányozástani és Laborállat-
tudományi Intézet

Konzulensek:

Dr. Mézes Miklós, az MTA doktora
Egyetemi tanár, tanszékvezető
SZIE, Mezőgazdasági és Környezettudományi Kar
Takarmányozástani tanszék

Dr. Zöldág László, az ao-tud. kandidátus
Egyetemi tanár, osztályvezető
SZIE-ÁOTK Állattenyésztési, Takarmányozástani és Laborállat-
tudományi Intézet

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés, célkitűzés	4
2. Anyag és módszer	6
2.1. A kísérlet helye és ideje	6
2.2. A kísérleti állatok és elhelyezésük	6
2.3. Takarmányozás	6
2.4. Az élősúly, a gyarapodási mutatók, a testméretek és a testindexek vizsgálata	7
2.5. A testösszetétel vizsgálata	7
2.6. Szaporodásbiológiai vizsgálatok	7
2.6. Hormonanalízisek és statisztikai számítások	8
3. Eredmények	8
3.1. A takarmányozás intenzitásának hatása növendék házinyulak testsúlyára és súlygyarapodására	8
3.2. A takarmányozás intenzitásának hatása növendék házinyulak testméreteinek és testindexeinek alakulására	9
3.3. A takarmányozás intenzitásának hatása növendék házinyulak testösszetételének alakulására	10
3.4. A takarmánykorlátozás, a szubsztitúciós és az indukciós hormonkezelések hatása házinyulak ivarérésére, valamint szaporodásbiológiai teljesítményére a testösszetétel függvényében	10
4. Következtetések	12
5. Új tudományos eredmények	12
6. Publikációk	16

1. BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉS

A nyúlhús ízletes, kedvező étrendi hatású, biológiailag nagy értékű, könnyen emészthető táplálék. Fogyasztása világviszonylatban széles körben elterjedt. A magyar nyúltenyésztés versenyképességét az elmúlt évtizedek eredményei egyértelműen bizonyították. Magyarország 1996-ig tartotta azt a kivételes pozícióját, hogy világviszonylatban Kína után a második, Európában pedig a legjelentősebb exportőr volt. A faj alkalmas a jól gépesíthető nagyüzemi nyúlhús-előállításra, kiválóan megfelel a háztáji tartásra is, sőt – mint hazánk példája bizonyítja – a nagyüzemek koordináló tevékenységével a két forma jól illeszthető egymással. A nyúltartásnak közegészségügyi szempontból nagyon előnyös az a tulajdonsága, hogy a fajnak az emberre kiemelkedően veszélyes zoonózisos megbetegedése jelenleg nem ismert. A nyúl kiválóan értékesíti a rostban gazdag takarmányokat, így nem versenytársa sem az embernek, sem az abrakon tartott háziállatoknak.

Az állattenyésztés és az állattartás anyagi kiadásainak legjelentősebb hányadát a takarmányozási költségek teszik ki, éppen ezért a jövőben várható fejlesztések egyik legfontosabb célja lesz a takarmányértékesítésen javításán keresztül a takarmányozás költségeinek a csökkentése. Az utóbbi évtized nyúlkutatásainak többségét a különböző mértékben történő takarmánykorlátozással és a visszafogott felneveléssel kapcsolatos kutatások tették ki, ugyanis bebizonyosodott, hogy míg egyes területeken (ivarérés, hústermelés) a hajtattott fölnevelés kedvező, addig más esetekben (hasznos élettartam, szaporodásbiológiai teljesítmény stb.) ez kifejezetten káros. Ugyanakkor az élő szervezetben a különböző élettani állapotokat (növekedés és az ehhez kapcsolódó hústermelés, az ivarérés és az ezzel összefüggésben lévő szaporodásbiológiai tulajdonságok stb.) nem szabad egymástól élesen elkülönítve vizsgálni, hiszen a különböző hatások nemcsak egy-egy szerv vagy szervrendszer, hanem az egész szervezet egészét érintik. Mindezek

ismeretében jelen munkánkban arra kerestük a választ, hogy a takarmányozás intenzitása milyen hatással van az állatok testsúlyának-, testméreteinek-, testösszetételének és ivarérésének alakulására, valamint mindezt összevetve, komplex módon egymás, és a fajtákra jellemző eltérő genotípus függvényében is megvizsgáltuk.

Célkitűzések:

Kétféle takarmányellátás (*ad libitum*, illetve 70%-os korlátozás) mellett történő felnevelés során, intenzív növekedésű, korai ivarérésű újjélandi fehér (ÚZF), és késői ivarérésű, lassú fejlődésű magyar óriás (MÓ) fajtájú nőtény és bak házinyulak kísérletbe állításával a következő tulajdonságok vizsgálata.

1. Az állatok élősúlyának és súlygyarapodásának alakulása a felnevelés ideje alatt, valamint a kapott adatok felhasználásával a különböző gyarapodási mutatók meghatározása.
2. A különböző testméretek, és az ezekből számítható ún. testméret-indexek változásának a vizsgálata.
3. A tenyésztett korban lévő és eltérő intenzitással felnevelt hím illetve nőtény állatok testösszetételének meghatározása.
4. A testösszetétel, a testsúly, a testméretek és a testméret-index adatainak felhasználásával lineáris regressziós egyenlet kidolgozása a szöveti összetétel becslésére.
5. A genitális és az endokrin ivarérés nyomon követése összefüggésben a táplálóanyag ellátással, a testösszetétellel és az alkalmazott Humán ChorioGonadotropin (HCG), illetve Gonadotrop Releasing (GnRH) hormonkezelésekkel a különböző fajtájú (növekedési erélyű), és ivarú házinyulakon.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

2.1. A kísérlet helye és ideje

A kísérleteket a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Karán, az Állattenyésztési, Takarmányozástani és Laborállat-tudományi Intézet állatházában (Budapest, Rottenbiller út 50.) végeztük. A vizsgálatok 1998 második félévében kezdődtek, és 2003 végén, az eredmények folyamatos feldolgozása mellett fejeződtek be.

2.2. A kísérleti állatok és elhelyezésük

Az intenzív növekedésű **újzealandi fehér fajtájú** (ÚZF) nyulakat (nőstény: n=26, 6-18 hetes kor; bak: n=20, 6-22 hetes kor) a LAB-NYÚL BT. (Gödöllő) tenyészetéből, a késői ivaréretű **magyar óriás** fajtájú (MÓ) nyulakat (nőstény: n=22, 7-24 hetes kor; bak: n=26, 7-24 hetes kor) magántenyésztőtől vásároltuk. A két takarmányozási csoportba kerülő állatok egymás alomtestvérei voltak.

Elhelyezés: önetetővel ellátott anyagcsereketrecékben

Alkalmazott fényprogram: 8 óra sötét – 16 óra megvilágítás.

Teremhőmérséklet: 22-24 °C

2.3. Takarmányozás

Etetett táp: A Magyar Takarmánykódex (FM-OMMI, 1990) előírásának megfelelő, korszerű nyúltáp (Bácska Rt.). Beltartalma: 91,9% szárazanyag, 7,0% nyershamu, 1,8% nyerszsír, 14,1% nyersrost, 15,2% nyersfehérje, 53,8% nitrogénmentes kivonható anyag. Emészthető energia (DE): 11,5 MJ/kg.

Etetési mód: kontrollcsoport : *ad libitum*

kísérleti csoport: 70%-os korlátozás

Itatás: *ad libitum* (csapvíz)

2.4. Az élősúly, a gyarapodási mutatók, a testméretek és a testindexek vizsgálata

Élősúly: mérése hetente egy alkalommal

Gyarapodási mutatók: abszolút-, relatív-, kumulatív-, százalékos-, és biológiai gyarapodás számítása

Testméretek: testhossz, törzhossz fejhossz, fejmagasság, fejszélesség, fülhossz, fülszélesség, övméret, farszélesség, mellső végtaghossz, hátulsó végtaghossz

Testindexek: 1. fejtérfogat, 2. fülfelszín, 3. mellső végtag-hátulsó végtag arány, 4. mellső végtag-testsúly arány, 5. testkapacitás, 6. fejtérfogat - testkapacitás arány, 7. testsúly - övméret arány, 8. törzhossz - farszélesség arány, 9. végtagok - törzhossz arány

2.5. A testösszetétel vizsgálata

A kísérlet megkezdésekor minden fajta esetében 5 egyednél, a kísérlet befejezésekor pedig a kísérletbe állított összes egyed esetében, kémiai teljes testanalízissel.

2.6. Szaporodásbiológiai vizsgálatok

Hormonkezelések: (HCG, ill. GnRH): *nőstényeknél* 4, *bakoknál* 3 alkalommal

A vér progeszteron, illetve tesztoszteron tartalmának meghatározása: *nőstényeknél* a hormonkezeléseket követő 8 napon, *bakoknál* a 0., 3., és 6., órában

Libidó vizsgálata: *nőstényeknél* a hormonkezeléseket követő 2. és 5. napon fizikális vizsgálatok, *bakoknál* próbaugratások végeztetése

Az ondó vizsgálata bakokban: mennyisége, a benne lévő spermiumok száma és mozgása, az élő/holt sejtek aránya, az esetleges anomáliák keresése

Kórszövettani vizsgálatok a kísérlet végén: *nőstényekben* a méh állapota, a petefészkeken lévő tüszők száma és típusa, vagy a sárgatestek száma, *bakokban* a herék súlya és a spermiogenezis vizsgálata

2.6. Hormonanalízisek és statisztikai számítások

A vér progeszteron- és tesztoszteron-koncentrációjának pontos meghatározását az Állatorvos-tudományi Kar Szülészeti és Szaporodásbiológiai Tanszékének laboratóriumában végezték el.

Az adatok előkészítését és feldolgozását az Excel ver. 5.0 programcsomag és a STATSOFT Inc. (2004) programok segítségével, az eredmények statisztikai értékelését pedig Student-t próbával valamint az Excel ver. XP programcsomag felhasználásával végeztük.

A vizsgált növekedési paramétereket többtényezős varianciaanalízissel (GLM main effects ANOVA) értékeltük. A szöveti összetételt becslő többszörös regressziós lineáris modellben (GLM) a szárazanyagra vetített zsírtartalom és a teljes testsúlyra vetített zsírtartalom volt a függő változó, a becslő változók pedig a felnevelés végi testsúly és testméret indexek voltak.

3. EREDMÉNYEK

3.1. A takarmányozás intenzitásának hatása növendék házinyulak testsúlyára és súlygyarapodására

Az *ad libitum* etetett állatok élősúlya a fajtától és az ivartól függetlenül már a 8., ill. 9. élethétől kezdődően szignifikánsan ($P < 0,05$) nagyobb volt mint a korlátozottan takarmányozott nyulaké, és ez a vizsgálatok ideje alatt végig fennállt. A visszafogott fölnevelésben részesült állatok átlagos testsúlya és testsúlygyarapodása a kísérlet végén az *ad libitum* ellátásban részesült társaikéhoz képest a következőnek adódott:

ÚZF anyák: **84,6%**, ill. **80,9%**

ÚZF bakok: **89,3%**, ill. **89,5%**

MÓ anyák: **89,7%**, ill. **87,5%**

MÓ bakok: **86,7%**, ill. **86,2%**

A testsúlynövekedés a vizsgált időszak alatt a korlátozott takarmányellátásban részesült újjélandi fehér anyáknál volt a

legegyenletesebb, és az *ad libitum* módon táplált újjélandi fehér bakok esetében adódott a legegynlőtlenebbnek.

A gyarapodási mutatók eredményei azt mutatják, hogy a fajta tekintetében a magyar óriás, az ivar tekintetében a nőstények, a takarmányozás intenzitásának figyelembe vétele mellett pedig az *ad libitum* csoport bizonyult jobbnak.

Az újjélandi fehér fajta esetében, a 2,8 kg-os, jelenlegi piaci kívánalmaknak megfelelő élőtömeget az *ad libitum* tápláltaknál mind a nőstények, mind a bakok 14 hetes korukra bőven túlhaladták, míg a korlátozott ellátásban részesültek ezt csak az optimális vágási életkort jóval meghaladó 15, illetve 16 hetes életkorukban érték el.

A magyar óriás fajtánál *ad libitum* táplált egyedek mindegyike már 12 hetes korában elérte a jelenleg elvárt 3100-3200 g-os felvásárlási súlyhatárt, a korlátozottan etetettek viszont nem.

3.2. A takarmányozás intenzitásának hatása növendék házinyulak testméreteinek és testindexeinek alakulására

A korlátozott takarmányozás következtében az egyes testméretek növekedése megváltozott, a test fejlődése lelassult, azonban a kétféle fajtájú és ivarú nyulakban nem azonos mértékben, tehát az egyes testrészek *allometrikus* növekedése kísérleteink eredményei szerint nemcsak fajta-, hanem ivarfüggő is.

A korai ivarérettségű újjélandi fehér fajta a nemtől függetlenül érzékenyebben reagált a visszafogott fölnevelésre, mint a késői érésű magyar óriás fajta. A két nem közül a hímek az azonos fajtában érzékenyebben reagáltak a visszafogott fölnevelésre, és a különböző testméreteik lemaradását sem tudták olyan mértékben behozni, mint a nőstények.

A nőstények esetében az ivarérettség elérésének idejére a test szélesebbé vált, azaz a szaporodásban fontos szerepet játszó medencecsont növekedése prioritást élvez az egyéb szervek növekedésével szemben.

A bakoknál mindkét fajtánál a visszafogott fölnevelés a minimális vágósúlyt elért állatokban elsősorban a jelentős vágóértéket

képviselő hátulsó végtagok vagy a far és törzs hosszának lemaradását okozza, amely lemaradás még az optimális vágási életkort jóval meghaladóan is megmaradt.

3.3. A takarmányozás intenzitásának hatása növendék házinyulak testösszetételének alakulására

A fejadag-korlátozás hatására mindkét fajtájú és nemű nyúlcsoport egyedeiben a szárazanyagra vonatkoztatott hamu- és fehérjetartalom szignifikánsan ($P < 0,05$) megnőtt, a zsírtartalom viszont szignifikánsan ($P < 0,05$) lecsökkent.

Az anyák teste – az újjélandi fehér fajtájú, *ad libitum* táplált csoport állatainak kivételével – a kísérlet végén mind zsírosabbak voltak a bakok testéhez képest.

A korai ivarérésű, újjélandi fehér fajtánál a szárazanyagra-, illetve a teljes testsúlyra számított zsírtartalom mértékét becsülő többszörös regressziós lineáris egyenletet állítható fel. Az előjelzéshez a következő paramétereket kell ismerni: élősúly, fülfelszín index, csontossági index (mellső végtag-testsúly arány), teltségi index (testsúly-övméret arány). A magyar óriás fajtájú nyulak eredményeinek lineáris regresszióval történő feldolgozása után nem találtunk szignifikáns kapcsolatot az állatok testének zsírtartalma, valamint a különböző testméreteik között.

Az élősúly, a súlygyarapodás és a test fehérjetartalmának változásából megállapítható, hogy a takarmánykorlátozás hatására a táplálóanyagok emészthetősége javul.

3.4. A takarmánykorlátozás, a szubsztitúciós és az indukciós hormonkezelések hatása házinyulak ivarérésére, valamint szaporodásbiológiai teljesítményére a testösszetétel függvényében *Nőstények:*

A takarmánykorlátozás a fajtától függetlenül az ivari aktivitás csökkenését okozta.

A szubsztitúciós (HCG) hormonkezelés az újjélandi fehér fajtánál a takarmányozási módtól függetlenül siettette, a magyar óriás fajtájánál

az *ad libitum* takarmányellátásban részesült állatokban siettette, a korlátozottan felnevelt állatokban pedig nem befolyásolta az ivarérést.

Az indukciós (GnRH) hormonkezelés az újjélandi fehér fajtájú anyákban *ad libitum* etetés mellett kismértékben siettette, visszafogott felnevelés mellett nem befolyásolta, a magyar óriás fajtájú anyákban viszont az *ad libitum* evő állatokban nem befolyásolta, a korlátozott takarmányellátásban részesült, és az átlaghoz közeli, vagy annál nagyobb testzsírtartalmú nőtényeknél pedig siettette az ivarérést. A késői ivarérésű magyar óriás fajta a hormonális kezelésekre sokkal érzékenyebben reagált.

Ivarérett állatokban, a bakokkal történő természetes pároztatás mellett HCG hormon adásával a vemhesülés bekövetkezte a fokozottabb párzási kedv megléte miatt valószínűsíthetőbb, mint GnRH adása esetén annak ellenére, hogy ez utóbbi ovulációt indukáló hatása erőteljesebben jelentkezett. A GnRH alkalmazása ezért inkább mesterséges termékenyítés mellett javasolható.

Nőtény nyulakban a test zsírtartalma az ivarérés és a vemhesség kialakulásában fajtától függetlenül elsőrendű fontosságú.

Bakok:

A korlátozott takarmányozás hatására a libidó mindkét fajtában erőteljesen csökkent, és a herék kórszövet-tani vizsgálatai a késői ivarérésű, visszafogott felnevelésben részesült magyar óriás fajtában csökkent spermiogenezist mutattak. A 70%-os takarmánykorlátozás mellett történő felnevelés a korai ivarérésű, újjélandi fehér fajtában nincs negatív hatással a spermiogenezisre.

Bakoknál – az anyákkal ellentétben – a test alacsonyabb zsírtartalma nem hat egyértelműen a szaporodásbiológiai teljesítményre. Ugyanakkor a korai ivarérésű újjélandi fehér fajtában az átlag fölötti testzsírtartalom a takarmányozás intenzitásától függetlenül negatív hatással volt szaporodási mutatókra. Mindezek háttérben valószínűsíthetően a zsírszövet hő megtartó képessége áll, amely viszont negatív hatással van a spermiogenezisre.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

Nyulakban a 70%-os szintű takarmánykorlátozás fajtától függetlenül sem a tenyésztésre szánt bak- és anyaállatok, sem a vágásra szánt növendékek esetében nem javasolható.

Tenyészbakok esetében ugyanakkor a kisebb mértékű takarmánykorlátozás, a takarmányozási költségek jelentős csökkentése érdekében elfogadható. Ugyancsak a korlátozott takarmányozás során bekövetkező jobb táplálóanyag kihasználás miatti költségcsökkentés érdekében a kevésbé visszafogott takarmányozás véleményünk szerint alkalmas lehet a vágóra szánt nyulak felnevelésére is. Magyar óriás fajtában megfontolandó lenne a vágáskori életkort a jobb vágási kitermelés érdekében későbbre tolni (15-16 hetes korra).

Kísérletsorozatunk adatai – mind a hústermelésre, mind a továbbtenyésztésre szánt nyulak esetében – alátámasztják a szakirodalomban korábban már mások által is leírtakat, miszerint az **egy- és házinyúlfajták között jelentős élettani különbségek figyelhetők meg, tehát egy adott fajta vizsgálata során kapott eredményeket nem szabad automatikusan más fajtákra vonatkoztatva is alkalmazni.**

5. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. A 70%-os takarmánykorlátozás hatása mind a kísérlet végén mért **élő súly**, mind a felnevelés alatti átlagos **súlygyarapodás** tekintetében legérzékenyebben a korai ivarérésű újjélandi fehér anyákat, legkevésbé a korai ivarérésű újjélandi fehér bakokat érintette.

2. Az **átlagos súlygyarapodásként** (napi, heti stb.) megadott értékek csak akkor lehetnek informatívak, ha a közölt adatok mellett egyben feltüntetjük az állatok súlygyarapodás alatti életkorát is. A különböző **gyarapodási mutatókat** (abszolút, relatív, százalékos, és biológiai), valamint a pillanatnyi növekedési sebességet figyelembe véve a fajta tekintetében a késői ivarérésű magyar óriás, az ivar tekintetében a nőtények, a takarmányozás intenzitásának figyelembe vétele mellett pedig az *ad libitum* ellátásban részesültek mutattak jobb eredményeket.
3. A visszafogott felnevelés hatására bekövetkező **allometrikus növekedés** a korai ivarérésű újjélandi fehér fajtában sokkal erőteljesebb, mint a késői ivarérésű magyar óriás fajta esetében.
4. A fejadagkorlátozás hatására az állatok **testösszetétele** megváltozott. Mindkét fajtájú és nemű nyúlcsoport egyedeiben a szárazanyagra vonatkoztatott hamu- és fehérjetartalom szignifikánsan ($P \leq 0,05$) megnőtt, a zsírtartalom pedig szignifikánsan ($P \leq 0,05$) lecsökkent.
5. A takarmánykorlátozás mellett felnevelt **anyákban** az ivarérés elérésének idejére a szaporodásban jelentős szerepet játszó hátulsó testfél, ezen belül pedig a medencecsont növekedése prioritást élvez a test többi részével szemben, a **bakokban** pedig elsősorban a jelentős vágóértéket képviselő hátulsó testfél növekedésének a lemaradása a legerőteljesebb, amely lemaradás mindkét fajtánál az optimális vágási életkort jóval meghaladóan is megmarad.

6. Az *ad libitum* takarmányellátásban részesült korai ivarérésű, újjélandi fehér fajtában az ivartól függetlenül a **nagyobb testsúlyú egyedekben a test zsírtartalma magasabb, fehérjetartalma pedig kisebb** a csoport többi állatához képest. A késői ivarérésű magyar óriás fajtában függetlenül az ivartól és a takarmányozás intenzitásától, a **nagyobb testsúllyal rendelkező egyedekben a test fehérjetartalma a magasabb, míg a test zsírtartalma kisebb** a csoport többi állatához képest.
7. A korai ivarérésű, újjélandi fehér fajtánál egyes **testméretek**, és az ezekből kalkulálható ún. **testméret-indexek** felhasználásával egy, a szárazanyagra-, illetve a teljes testsúlyra számított zsírtartalom mértékét becsülő többszörös regressziós lineáris egyenletet állítható fel:

$$SZA ZSI_{\dot{U}ZF} = 52,48 + 1,28 \times S - 1,35 \times I2 - 0,39 \times I4 - 0,38 \times I7$$

$$TTZSI_{\dot{U}ZF} = 18,56 + 1,21 \times S - 1,37 \times I2 - 0,34 \times I4$$
 ahol: $SZA ZSI_{\dot{U}ZF}$ = szárazanyagra számított zsírtartalom;
 $TTZSI_{\dot{U}ZF}$ = teljes testsúlyra számított zsírtartalom;
 S = vágáskori élősúly;
 $I2$ = fülfelszín index;
 $I4$ = csontossági index (mellső végtag-testsúly arány);
 $I7$ = teltségi index (testsúly-övméret arány).
8. A késői ivarérésű, magyar óriás fajtájú nyulak testméret adatainak lineáris regresszióval történő feldolgozása után nem találtunk szignifikáns kapcsolatot az állat testének zsírtartalma, valamint a különböző **testméretei**, illetve az ezekből számítható ún. **testméret-indexei** között.

9. **Nyulakban a 70%-os takarmánykorlátozás mellett történő felnevelés fajtától függetlenül a szaporodásbiológiai teljesítmény erőteljes romlását okozza**, ugyanis **nőstényekben** késlelteti az ivaréresi folyamatok beindulását, illetve az ivari aktivitás csökkenését vonja maga után, amelynek háttérében a visszafogott felnevelés miatt bekövetkező testösszetétel változás, konkrétan **a test zsírtartalmának** a csökkenése, **bakok** esetében pedig a **libidó erőteljes romlása** áll.
10. Baknyulaknál az optimálisnál magasabb hőmérséklet negatív hatással van a herékben bekövetkező spermatogenezisre függetlenül attól, hogy ez a test magasabb zsírtartalma miatti jobb hőmegtartó képessége, vagy a külső környezeti hőmérséklet növekedése idézi-e elő.
11. A késői ivaréresű magyar óriás fajtájú nőstények az indukciós (GnRH), illetve szubsztitúciós (HCG) **hormonális kezelésekre** sokkal érzékenyebben reagáltak mint a korai ivaréresű újjélandi fehér nőstények. Ivarérett állatokban, a bakokkal történő természetes pároztatás mellett HCG hormon adásával a vemhesülés bekövetkezte a fokozottabb párzási kedv megléte miatt valószínűsíthetőbb, mint GnRH adása esetén annak ellenére, hogy ez utóbbi ovulációt indukáló hatása erőteljesebben jelentkezett.
12. **Nyulakban a 70%-os szintű takarmánykorlátozás fajtától függetlenül sem a tenyésztésre szánt bak-, illetve anyaállatok, sem a vágásra szánt növendékek esetében nem javasolható.** (Ugyanakkor tenyészbakok esetében a kisebb mértékű takarmánykorlátozás, a takarmányozási költségek jelentős csökkentése érdekében elfogadható.)

6. PUBLIKÁCIÓK

Magyar nyelvű hazai folyóiratok:

1. **Fodor K.**, Fekete S., Zöldág L., Bersényi A., Gáspárdy A., Andrásföszky E., Kulcsár M., Eszes F., (2002): A takarmányozás intenzitásának hatása magyar óriás fajtájú nöstény házinyulak élőtömegére, testösszetételére és különböző testméreteinek alakulására. Magyar állatorvosok Lapja, 124:5. pp. 285-290.

Hazai idegen nyelvű tudományos folyóiratok

1. **K. Fodor, S.** Fekete, L. Zöldág, A. Bersényi, A. Gáspárdy, E. Andrásföszky, M. Kulcsár and F. Eszes (2001): Influence of feeding intensity on corporal development, body composition and sexual maturity in female rabbits Acta Vet. Hung., 49 (4), pp. 399-411.
2. **K. Fodor,** L. Zöldág, S. Gy. Fekete, A. Bersényi, A. Gáspárdy, E. Andrásföszky, M. Kulcsár, F. Eszes and S. Mori (2003): Influence of feeding intensity on the growth, body composition and sexual maturity of male New Zealand White rabbit. Acta Vet. Hung., 51 (3), pp. 305-319.

Kongresszusi kiadványok

1. Bersényi A., Fekete S., Zöldág L., **Fodor K.** (2000): A takarmányozás-genotípus interakció hatása nöstény nyulak testösszetételére. 12. Nyúltenyésztési Tudományos Nap előadásai, PATE, Kaposvár, 2000. 05. 23. pp. 23-26.
2. **Fodor K.**, Fekete S., Eszes F., Gáspárdy A., Zöldág L., Bersényi A. (2000): A takarmányozás intenzitásának hatása a házinyúl különböző testméreteinek alakulására. 12. Nyúltenyésztési Tudományos Nap előadásai, PATE, Kaposvár, 2000. 05. 23. pp. 17-22.
3. A. Bersényi, **K. Fodor, S. Fekete,** F. Eszes, A. Gáspárdy, L. Zöldág (2000): Influence of feeding intensity on the growth of different body measurements. 7th World Rabbit Congress, Valencia, 2000. 09. 04. pp. 553.

4. S. Fekete, **K. Fodor**, L. Zöldág, A. Bersényi (2000): Feed-genotype interaction during rearing of growing breeding female rabbits: its relation composition 7th World Rabbit Congress, Valencia, 2000. 09. 04. pp. 2000.
5. S. Fekete, **K. Fodor**, A. Bersényi, L. Zöldág (2000): Effect of feeding level on body composition and sexual maturity of female rabbits. 15th Symposium on Energy Metabolism in Animals. Denmark, 2000. 11. 08. pp. 2-5.
6. Fekete S., Zöldág L., **Fodor K.**, Bersényi A., Gáspárdy A., Andrásófszky E. (2001): A takarmányozás-genotípus interakció hatása a nőstény nyulak testösszetételére. II: magyar óriás nyúl. 13. Nyúltenyésztési Tudományos Nap előadásai, PATE, Kaposvár, 2001. 05. 23. pp. 95-100.
7. **Fodor K.**, Fekete S., Eszes F., Gáspárdy A., Zöldág L., Bersényi A. (2001): A takarmányozás intenzitásának hatása a házinyúl különböző testméreteinek alakulására. II: magyar óriás nyúl. 13. Nyúltenyésztési Tudományos Nap előadásai, PATE, Kaposvár, 2001. 05. 23. pp. 89-94.
8. **K. Fodor**, S. Fekete, F. Eszes, A. Gáspárdy, L. Zöldág, A. Bersényi, Z. Szócs (2001): Effect of feed restriction on growth of different body parts of growing Hungarian Giant rabbit 5th ESVCN Conference, Sursee, 2001. 09. 13. pp. 38.
9. S. Fekete, L. Zöldág, **K. Fodor**, A. Bersényi, A. Gáspárdy, E. Andrásófszky, Z. Szócs (2001): Influence of feeding intensity on body composition and sexual maturity of female Hungarian Giant rabbits 5th ESVCN Conference, Sursee, 2001. 09. 13. pp. 76.
10. **Fodor K.**, Zöldág L., Fekete S., Bersényi A., Andrásófszky E., Kulcsár M., Glávits R. (2002): Takarmányozás-genotípus interakció hatása a növendék nőstény nyulak ivarérésére és testösszetételére. 14. Nyúltenyésztési Tudományos Nap előadásai, PATE, Kaposvár, 2002. 05. 22. pp. 89-97.

11. Fekete S., **Fodor K.**, Zöldág L., Bersényi A., Gáspárdy A., Eszes F. (2002): A takarmányozás intenzitásának hatása a baknyulak súlygyarapodására és különböző testméreteik alakulására. 14. Nyúltenyésztési Tudományos Nap előadásai, PATE, Kaposvár, 2002. 05. 22. pp. 99-106.
12. **K. Fodor**, L. Zöldág, S. Fekete, A. Bersényi, E. Andrásófszky, M. Kulcsár and R. Glávits (2002): Relationship of genotype, body composition and sexual maturity in females of different rabbit breeds. Joint Nutrition Symposium, Antwerpen, 2002. 08. 21. pp. 81.
13. **Fodor K.**, Zöldág L., Bersényi A., Gáspárdy A., Eszes F. Andrásófszky E., Fekete S. (2003): A takarmányozás intenzitásának hatása a magyar óriás baknyulak súlygyarapodására és különböző testméreteik alakulására. 15. Nyúltenyésztési Tudományos Nap előadásai, PATE, Kaposvár, 2003. 05. 28. pp. 47-54.
14. **K. Fodor**, L. Zöldág, S. Gy. Fekete, A. Bersényi, A. Gáspárdy, E. Andrásófszky, M. Kulcsár, F. Eszes and S. Mori (2003): Influence of feeding intensity on corporal development, body composition and sexual maturity in New Zealand White male rabbits. 16th Symposium on Energy and Protein Metabolism in Animals. Rostock, 2003. 11. 05. pp. 44.
15. **K. Fodor.**, A. Gáspárdy., L. Zöldág., S. Gy. Fekete (2004): Following body weight gain of rabbit taken as a function of the breed, sex, level os nutrition and stage of life. 8th ESVCN Conference, Budapest, 2004. 09. 23. pp. 142-143.

Beszámoló

1. Bersényi A., Zöldág L., Fekete S., Eszes F., Kulcsár M., **Fodor K.**, Sukola S. (2000): A takarmányozás hatása a nőivarú házinyúl fejlődésére, genitális és endokrin ivarérésére. MTA Áo-tud. Biz. Kutatási Beszámoló, Budapest, 2000. 01. 24.

2. **Fodor K.**, Fekete S., Eszes F., Gáspárdy A., Zöldág L., Bersényi A. (2001): A takarmányozás intenzitásának hatása a házinyúl különböző testméreteinek alakulására. MTA Áo-tud. Biz. Kutatási Beszámoló, Budapest, 2001. 01. 22.
3. **Fodor K.**, Fekete S., Zöldág L., Gáspárdy A., Bersényi A., Eszes F., Kiss K. (2002): A takarmányozás intenzitásának hatása a nőivarú magyar óriás nyúl különböző testméreteinek alakulására. MTA Áo-tud. Biz. Kutatási Beszámoló, Budapest, 2002. 01. 21.
4. **Fodor K.**, Zöldág L., Fekete S., Bersényi A., Andrásosfzky E., Kulcsár M., Huszár P. (2002): A takarmányozás intenzitásának hatása a magyar óriás nőtény nyúl testösszetételére és ivarérésére. MTA Áo-tud. Biz. Kutatási Beszámoló, Budapest, 2002. 01. 21.
5. **K. Fodor**, M. Kulcsár, L. Zöldág, S. Fekete, A. Bersényi, E. Andrásosfzky and R. Glávits (2002): How the genotype and feeding intensity influence sexual maturation of female rabbits. Workshop of environmental effects on animal reproduction and production. Uppsala, sweden, 2002. 08. 21. pp. 81.
6. **Fodor K.**, Zöldág L., Fekete S., Bersényi A., Andrásosfzky E., Kulcsár M. és Glávits R. (2002): A nyúl, mint modellállat a takarmányozás-genotípus interakció ivarérésre és testösszetétel változására kifejtett hatásának vizsgálatára. Laborállat-tanácskozás, „Charles River Nap”, Budapest, 2002. 11. 15.
7. **Fodor K.**, Fekete S., Zöldág L., Bersényi A., Gáspárdy A., Andrásosfzky E. és Eszes F. (2003): A takarmányozás intenzitásának hatása újjélandi fehér baknyulak ivarérésére, súlygyarapodására, testösszetételük és különböző testméreteik alakulására. MTA Áo-tud. Biz. Kutatási Beszámoló, Budapest, 2003. 01. 20.
8. **Fodor K.**, Zöldág L., Fekete S., Bersényi A., Andrásosfzky E., Kulcsár M. és Glávits R. (2003): A takarmányozás-

genotípus interakció hatása a nőstény nyulak ivarérésére és testösszetételére. MTA Áo-tud. Tud Biz. Kutatási Beszámoló, Budapest, 2003. 01. 20.

9. **Fodor K.**, Zöldág L., Fekete S., Bersényi A., Gáspárdy A., Andrásföszky E., Kulcsár M. (2003): A fölnevelés alatti takarmányozás intenzitásának hatása az újjélandi fehér baknyulak testarányaira, testösszetételére és ivarérésére. Laborállat-tanácskozás, „Charles River Nap”, Budapest, 2003. 11. 13.
10. **Fodor K.**, Zöldág L., Fekete S., Bersényi A., Gáspárdy A., Andrásföszky E., Kulcsár M., Glávits R. (2004): A nyúl mint modellállat a takarmányozás-genotípus interakció ivarérésre és testösszetétel változására kifejtett hatásának vizsgálatára. Takarmányozási Tanszékek és Osztályok Országos Találkozója, Gödöllő, 2004. 04. 02.
11. Fekete S. Gy., **Fodor K.** és Gáspárdy A. (2004): Allometrikus és izometrikus növekedési szakaszok a nyúlban a fajta, a nem és a takarmányozás intenzitásának függvényében. Biomodellek 2004. Charles River Laborállat-tanácskozás, Budapest, 2004. 11. 12. pp. 4.

TDK dolgozat:

1. Huszár P., Kiss K. (2001): A takarmányozás hatása a magyar óriás házinyúl testméreteire, testösszetételére és ivarérésére. Témavezetők: Dr. Bersényi András és **Dr. Fodor Kinga**